

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ СУДОВИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

ДОБОШ Зоряна Андріївна - доцент кафедри цивільного права та процесу, Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», кандидат юридичних наук, доцент,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3680-7207>

УДК 342.9/342.56

DOI 10.32782/NP.2023.3.10

Стаття посвячена аналізу содержания, правовой природы, направлений и административно-правовых основ взаимодействия судебных органов и органов публичного управления в Украине. Особое внимание уделено детальному анализу направлений взаимодействия судебных органов и органов публичного управления в Украине, их особенностей. Определены особенности правового, правоохранительного, профилактического, организационного, информационного и других видов взаимодействия судебных органов и публичного управления. Отмечено, что судебные органы становятся своеобразными гарантиями упорядоченности, постоянства, безопасности управленческих отношений и процессов, достижения положительного общественного результата управленческой деятельности.

Ключевые слова: взаимодействие, судебные органы, публичное управление, публично управленческие отношения, органы публичного управления, судебный контроль.

Вступ

Налагодження взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні зумовлено потребою досягнення важливого соціального ефекту через можливість запобігання надмірній концентрації влади, забезпечення стабільності й сталості функціонування публічно-правових інституцій, дієвості, законності та стабільності публічного управління загалом. Досягнення порозуміння і злагодженості у роботі владних інституцій – тривалий і кропіткий процес,

що вимагає комплексного, системного підходу, значної уваги на рівнях теоретичної й практичної реалізації.

Постановка проблеми

Незважаючи на всю гостроту проблеми налагодження взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні, сьогодні недостатньо уваги науковці та практики приділяють її вирішенню. Відсутня належна системна правова основа налагодження такої взаємодії, недослідженими залишаються особливості правового, правоохоронного, профілактичного, організаційного, інформаційного та інших видів взаємодії судових органів та органів публічного управління, невизначеними є шляхи їх удосконалення. Сьогодні відсутня єдина позиція науковців стосовно оптимальної системи зафіксованих у законодавстві та реалізованих на практиці механізмів стримувань і противаг, що є основою такої взаємодії. На часі визначення правової природи та адміністративно-правових засад такої взаємодії.

Стан дослідження проблеми

Дослідження окреслених питань здійснено з огляду на результати дослідження окремих аспектів взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні таких учених, як В. Бевзенко, М. Вільгушинський, М. Гаврильців, В. Колесник, Ю. Косткіна, М. Кравчик, Ю. Москальчук, М. Мочульська та інші. Проте їх наукові розвідки лише фрагментарно відображають

зміст окресленої проблеми. Проблема взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні потребує ґрунтовного вивчення та пошуку шляхів її вирішення засобами адміністративного права.

Метою статті є науковий аналіз адміністративно-правових засад взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні.

Наукова новизна статті проявляється в тому, що в роботі здійснено комплексний аналіз сучасних адміністративно-правових засад взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні як запоруки ефективного публічного управління в державі, гарантування реалізації та захисту прав та законних інтересів громадян України. Встановлено, що така взаємодія може бути представлена як складний процес правового, правоохоронного, превентивного, кадрового, організаційного, координаційного, інформаційного та іншого взаємовпливу. Дістав подальший розвиток аналіз основних напрямів такої взаємодії (правового, правоохоронного, профілактичного, організаційного, інформаційного характеру).

Виклад основного матеріалу

Налагодження взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні, що базується на дієвій системі стримувань та противаг, є запорукою ефективного публічного управління в державі, гарантування реалізації та захисту прав та законних інтересів громадян України.

Як відзначила Ю. Косткіна, ця взаємодія слугує кращій організації та злагодженості діяльності суб'єктів взаємодії, подоланню протиріч всередині державного механізму [1, с. 139].

Загалом взаємодію слід розглядати як прояв взаємного зв'язку, що формується між предметами в дії чи узгоджену дію між ким-, чим-небудь [2, с. 346].

Науковці визначили особливості взаємодії, зокрема, серед таких вирізняють можливість породжувати нові явища та процеси, здатність слугувати формуванню, зміні й розвитку прямих та зворотних, вертикальних й

горизонтальних зв'язків, підпорядкування новостворених зв'язків певним правилам чи законами, що сприяє послідовності й стабільності взаємодії учасників [3, с. 6].

Взаємодія судових органів та органів публічного управління – це складний процес правового, правоохоронного, превентивного, кадрового, організаційного, координаційного, інформаційного та іншого взаємовпливу, що має на меті як забезпечення стабільності й сталості функціонування публічно-правових інституцій, дієвості, законності та стабільності публічного управління загалом, так і належного здійснення правосуддя в державі, функціонування судової влади загалом.

Налагодження тісної взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні базується на чіткому розподілі їхньої компетенції, дотриманні принципу поділу влади, системі взаємних стримувань та противаг.

Досліджуючи цей тип взаємовідносин, М. Вільгушинський прийшов до висновку, що характерною для таких взаємовідносин є скерованість на матеріально-технічне забезпечення судів, соціальний захист і забезпечення працівників судів, реалізацію суб'єктивних прав на звернення до носіїв публічної влади, організацію доступу до публічної інформації [3, с. 6].

Цей автор обґрунтовував, що наявні кілька напрямів взаємодії цих інституцій: реалізація правосуддя із залученням до розгляду справ суб'єктів владних повноважень; допомога суб'єктами владних повноважень судовими органами шляхом здійснення правосуддя; взаємодія щодо гарантування доступу, обігу та використання публічної інформації; з приводу гарантування та реалізації прав, свобод, законних інтересів; координаційна взаємодія; взаємодія щодо налагодження матеріально-технічного, фінансового забезпечення діяльності судових органів [3, с. 12-13].

Видове різноманіття взаємодії наштовхувало вчених на виокремлення координаційної, субординаційної та реординаційної взаємодії [4, с. 15].

Дехто з учених виокремлює організаційну, інформаційну, фінансову, адміністра-

тивну, соціальну й іншу наповненість [5, с. 166-167].

Досягненню позитивного впливу на публічно-управлінські відносини слугує застосування спеціальних заходів, що мають організаційний, правовий чи управлінський характер, керуючись принципами взаємодії, взаємозалежності, взаємопроникнення. Їх застосування справляє збалансований вплив на діяльність цих державних інституцій.

Як слушно відзначають вітчизняні автори, засоби системи стримувань і противаг спрямовуються на недопущення узурпації державної влади, безпідставного втручання в діяльність інших органів публічного управління, створення перешкод щодо здійснення відповідних функцій, завдань державних інституцій. Уся ця система базується на чіткому дотриманні вимог чинного законодавства, гарантуванні раціонального й рівнозначного розподілу владних повноважень, верховенстві права. При цьому створюється специфічна модель взаємоконтролю на засадах рівності та взаємозалежності [6, с. 19-21].

Судові органи є важливими суб'єктами адміністративно-правових відносин. Їх роль неможливо переоцінити у сфері адміністративно-правового захисту прав та свобод людини. Через систему цих суб'єктів втілюється у життя можливість оскарження неправомірних дій та рішень органів публічного управління, реалізується захист прав громадян від наслідків прийняття таких рішень, забезпечується конституційність правових актів органів публічного управління в державі, гарантується системотворчий та профілактичний вплив судової практики на діяльність органів публічного управління та реалізується превентивна функція судових рішень щодо незаконної діяльності органів публічного управління та їхніх посадових осіб, тощо.

Для судово-владних відносин є характерною субординарність, оскільки судова влада реалізує специфічну соціальну роль, що базується на специфічних організаційних, функціональних та процесуальних засадах [7].

Судові органи за рахунок взаємодії з органами публічного управління та реалізації функції судового контролю підвищують загальну соціальну ефективність управлінських процесів. Сама потенційна можливість оскарження рішень, дій та бездіяльності органів публічного управління стає запорукою ефективного управлінського вирішення проблем суспільства, справляє позитивний вплив на процес суспільного розвитку, його соціальні результати, стандарти життя, соціальні, економічні, політичні суспільні явища загалом.

Проте найважливіше, що судові органи стають своєрідними гарантами впорядкованості, сталості, безпеки управлінських відносин та процесів, досягнення позитивного суспільного результату управлінської діяльності.

Ефективність взаємодії органів публічного управління та судових органів корелюється з відображенням в управлінських рішеннях запитів та потреб людей, доцільності, законності їх прийняття, відповідності таких рішень критеріям соціальної ефективності загалом.

Окремо слід відзначити профілактичний вплив судової практики на діяльність органів публічного управління.

Превентивна функція судових рішень щодо діяльності органів публічного управління проявляється в тому, що застосування на підставі рішення суду заходу юридичної відповідальності, визнання незаконним рішення, дії та бездіяльності органу публічного управління здатне попередити можливість вчинення аналогічного діяння, що суперечить законодавству, у майбутньому.

З цього приводу слід відзначити особливе превентивне значення рішень у зразкових справах.

Згідно з пп.22 частини першої ст.4 КАС України зразкова адміністративна справа є типовою адміністративною справою, прийнятою до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції задля винесення зразкового рішення. Таким чином, типова адміністративна справа після прийняття в провадження її Верховним Судом як судом першої інстанції стає зразковою.

Рішення у зразковій справі виконує превентивну роль, здатне зупинити необґрунтовані позови до суду або сприяти усуненню підстав, які зумовлюють адміністративні спори. При цьому судовими органами наголошується, що позитивний превентивний вплив можна реалізувати лише за умови, що судові рішення будуть сприйматися органами публічного управління як дороговказ за для усунення прогалин правового регулювання, а не як перепони у здійсненні власної політики [8].

Особливими аспектами взаємодії відзначається інформаційна сфера. Така взаємодія передбачає можливість отримання від органів публічного управління необхідної інформації для здійснення правосуддя та, водночас, й обов'язок судових органів інформувати органи публічного управління про судові рішення, які їх стосуються й набрали законної сили. Загалом інформування відбувається, зважаючи на дотримання судовими органами принципу прозорості, прозорості судових рішень й інших відомостей, які стосуються функціонування судів (окрім справ, доступ до яких є обмежений законом).

Реалізація судами принципу прозорості в їх діяльності слугує отриманню, опрацюванню й поширенню правдивої інформації про окремі суди, про суддів (зокрема їхній майновий стан, попереднє притягнення до відповідальності), про діяльність судових органів та її окремі аспекти (про час та місце судового розгляду справи, склад суду), про органи суддівського самоврядування й ті, які залучені до утворення судової влади [9, с. 39-46].

Ще однією сферою взаємодії органів публічного управління та судових органів є сфера фінансування діяльності останніх. Зміст ст. 130 Конституції України є гарантією фінансування й створення умов для діяльності судових органів і суддів державою. Тобто сфера фінансування судової діяльності передбачає тісну взаємодію судових органів з Кабінетом Міністрів України, який розробляє проект закону про Державний бюджет України, з Міністерством фінансів України, що отримує запити від розпорядників бюджетних коштів, зокрема Вищої

ради правосуддя, щодо видатків на утримання судів тощо.

Відповідно до звітів Державної судової адміністрації України за 2021 рік Державній судовій адміністрації України, яка є головним розпорядником бюджетних коштів, у 2021 році були передбачені бюджетні призначення розміром 16,4 млрд грн [10].

Об'єктом взаємодії судових органів та органів публічного управління виступають суспільні відносини в галузі забезпечення законності, стабільності й сталості функціонування публічно-правових інституцій та судових органів, дієвості, законності та стабільності публічного управління, реалізації профілактичної та правоохоронної функції правоохоронних органів щодо злочинів чи адміністративних правопорушень, у вчиненні яких можуть бути визнані винними судді, здійснення взаємного інформування у сфері реалізації взаємодії, фінансового забезпечення функціонування органів судової влади, досягнення публічно-правового блага тощо.

Висновки

Таким чином, налагодження тісної взаємодії судових органів та органів публічного управління повинно базуватися на системі зафіксованих у законодавстві та реалізованих на практиці механізмів стримувань і противаг. Наявні обмеження є запобіжними заходами щодо реалізації непрозорих механізмів призначень посадових осіб на посади, прийняття ними незаконних рішень, вчинення дій, та водночас – інструментом протидії незаконним рішенням органів судової влади, використання ними своєї влади в корупційних цілях чи з огляду на вплив певних політичних сил у державі.

Література

1. Косткіна Ю. О. Взаємодія Вищої ради правосуддя з органами державної влади, органами суддівського самоврядування та іншими суб'єктами права. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 139-146 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_20.

2. Словник української мови : [в 11 т.] / [АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні]; редкол.: І. К. Білодід (голо-

ва) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970 - 1980.- Т. 1: А-В / ред. тому: П. Й. Горещкий [та ін.]. 1970. – XXVII, 799 с.

3. Вільгушинський М. Й. Суди загальної юрисдикції у системі взаємовідносин із суб'єктами владних повноважень та громадськістю : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.10. Одеса, 2013. 32 с.

4. Крусян А. Р. Взаємодія місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02. Одеса, 1999. 18 с.

5. Угровецький О. П. Організаційно-правові засади охоронної діяльності державної служби охорони при МВС України : дис.. канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 227 с.

6. Москальчук Ю. Г. Система стримувань і противаг як ефективний засіб досягнення взаємодії у роботі органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 16. С. 19-23.

7. Колесник В. А. Роль судової влади у вирішенні публічно-правових конфліктів: державно-управлінський контекст. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8, 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1617>.

8. У Верховному Суді відбувся захід «Виконання рішень національних судів: проблемні питання та шляхи їх вирішення». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/653952/>.

9. Мочульська М. Судова влада та громадськість: взаємодія в умовах конституційної реформи правосуддя в Україні. *Український часопис конституційного права*. 2018.- № 3. С. 39–46. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2018-3/pdfs/3-martamochulska-sudova-vlada-hromadskistvzaiemodiia-umovakh-konstytutsiinoi-reformy-pravosuddia.pdf>.

10. Звіт про діяльність Державної судової адміністрації України за 2021 рік URL: https://dn.arbitr.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/2021.pdf.

References

1. Kostkina Yu. O. Vzaiemodiia Vyshchoi rady pravosuddia z orhanamy

derzhavnoi vlady, orhanamy suddivskoho samovriaduvannia ta inshymy subiektamy prava. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. 2016. № 4. S. 139-146 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2016_4_20.

2. *Slovnuk ukrainskoi movy* : [v 11 t.] / [AN Ukrainskoi RSR, In-t movoznav. im.-O. O. Potebni]; redkol.: I. K. Bilodid (holova) [ta in.]. Kyiv: Nauk. dumka, 1970 - 1980. Т. 1: А-В / ред. тому: П. Й. Горещкий [та ін.]. 1970. – XXVII, 799 с.

3. Vilhushynskiy M. Y. Sudy zahalnoi yurysdyksii u systemi vzaiemovidnosyn iz subiektamy vladnykh povnovazhen ta hromadskistiu : avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk : spets. 12.00.10. Odessa, 2013. 32 s.

4. Krusian A. R. Vzaiemodiia mistsevykh orhaniv vykonavchoi vlady i orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.02. Odessa, 1999. 18 s.

5. Uhrovetskyi O. P. Orhanizatsiino-pravovi zasady okhoronnoi diialnosti derzhavnoi sluzhby okhorony pry MVS Ukrainy : dys.. kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kharkiv, 2004. 227 s.

6. Moskalchuk Yu. H. Systema strymuvan i protyvah yak efektyvnyi zasib dosiahnennia vzaiemodii u roboti orhaniv zakonodavchoi, vykonavchoi ta sudovoi vlady v Ukraini. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*. 2020. Vyp. 16. S. 19-23.

7. Kolesnyk V. A. Rol sudovoi vlady u vyrishenni publichno-pravovykh konfliktiv: derzhavno-upravlinskyi kontekst. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 8, 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1617>.

8. U Verkhovnomu Sudi vidbuvsia zakhid «Vykonannia rishen natsionalnykh sudiv: problemni pytannia ta shliakhy yikh vyrishennia». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/653952/>.

9. Mochulska M. Sudova vlada ta hromadskist: vzaiemodiia v umovakh konstytutsiinoi reformy pravosuddia v Ukraini. *Ukrainskyi chasopys konstytutsiinoho prava*. 2018. № 3. S. 39–46. URL: <https://www.constjournal.com/wp-content/uploads/issues/2018-3/pdfs/3-martamochulska-sudova>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу змісту, правової природи, напрямів та адміністративно-правових засад взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні. Особлива увага присвячена детальному аналізу напрямів взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні, їхніх особливостей. Визначено особливості правового, правоохоронного, профілактичного, організаційного, інформаційного та інших видів взаємодії судових органів та органів публічного управління. Наголошено на тому, що судові органи стають своєрідними гарантами впорядкованості, сталості, безпеки управлінських відносин та процесів, досягнення позитивного суспільного результату управлінської діяльності.

Ключові слова: взаємодія, судові органи, публічне управління, публічно-управлінські відносини, органи публічного управління, судовий контроль.

vlada-hromadskist-vzaiemodiia-umovakh-konstytutsiinoi-reformy-pravosuddia.pdf.

10. Zvit pro diialnist Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy za 2021 rik URL: https://dn.arbitr.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/2021.pdf.

Dobosh Z.A.

lychenko7@gmail.com

ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF INTERACTION BETWEEN JUDICIAL BODIES AND PUBLIC ADMINISTRATION BODIES IN UKRAINE

The article is devoted to the analysis of the content, legal nature, directions and administrative and legal foundations of the interaction of judicial bodies and public administration bodies in Ukraine. Special attention is devoted to a detailed analysis of the directions of interaction of judicial bodies and public administration bodies in Ukraine, their features. The peculiarities of legal, law enforcement, preventive, organizational, informational and other types of interaction of judicial bodies and public administration bodies are determined. It is emphasized that judicial bodies become a kind of guarantor of orderliness, stability, security of management relations and processes, achievement of a positive social result of management activity.

Key words: interaction, judicial bodies, public management, public-management relations, public management bodies, judicial control.